

Tatuaże i kolczykowanie – moda czy chęć zaistnienia

Abstrakt. Tatuaż i kolczykowanie towarzyszą ludzkości od mniej więcej 40 000 lat. Na początku rysunki na skórze miały moc magiczną albo oznaczały pozycję społeczną. Tak było przez wieki. Potem doszły do tego znaki środowiskowe, np. wśród kryminalistów. Stosunkowo wysokie koszty powodowały, że z tego typu upiększania mogli skorzystać tylko ludzie z elity. Jednak zmiany technologii i wzrost zamożności spowodowały upowszechnienie tatuażu. W XXI w. tatuaże oznaczają głównie poglądy estetyczne właściciela lub opisują jego doświadczenie życiowe.

słowa kluczowe: tatuaż, kolczykowanie, wolność

Tattoos and piercing – fashion or a form of self-expression

Abstract. Tattoo and piercing have accompanied people for some 40,000 years. In the early years, drawings on the skin had a magical power or marked a social status. It had been for centuries. Later, they served as markers of belonging to specific groups, including criminals. Their high costs meant that this ornamentation of the body was available only to the elites. However, changes in technology and rising prosperity led to popularization of tattoo. In the 21st century, tattoos express primarily esthetic views of their owners or describe their life experiences.

keywords: tattoo, piercing, freedom

Ciało jako komunikat

Dzisiaj, pod koniec pierwszej ćwierci XXI w., prawidłowa odpowiedź na pytanie, dlaczego ludzie zaczęli stosować tatuaże, jest nie do udowodnienia. Jest kilka koncepcji na ten temat, każda ma swoje zalety oraz wady. Najbardziej wiarygodne powody tworzenia znaków na ciele to: magia, osiągnięcia życiowe osoby

wytatuowanej, przekazanie informacji o jej randze w danej społeczności lub pozycji społecznej.

Pewnym utrudnieniem w przedstawieniu rzeczywistych dziejów tatuażu jest fakt, iż przez wiele lat, nawet wieków, malowanie ciała było kojarzone głównie z tajemniczymi i tajnymi aspektami życia. Te zaś – zgodnie z logiką – nie podlegały nagłośnieniu i szczegółowemu opisowi oraz wyjaśnieniom.

Jedno wiadomo na pewno, że pierwsze zdobienia skóry pojawiły się w okresie paleolitu, mniej więcej 40 000–7000 lat temu. Dowodzą tego liczne znaleziska archeologiczne, niemalże na wszystkich kontynentach. Wśród nich wykryto obecność narzędzi i barwników, które mogły służyć do wykonywania tatuaży. Najstarsze tatuaże wykonywano za pomocą dłutek zrobionych z kości lub muszli, a barwniki uzyskiwano ze spopielonej żywicy, sadzy lub wyciągów roślinnych. Jest to charakterystyczne dla całego globu. Taka zgodność sposobu tworzenia tatuaży na różnych kontynentach, których mieszkańcy nie mieli możliwości kontaktowania się ze sobą, musi budzić zdziwienie.

Niestety, do naszych czasów pozostało niewiele ciał wytatuowanych osób. Dlatego łatwo wyobrazić sobie zadowolenie i fascynację archeologów i antropologów, kiedy znaleziono ciało mężczyzny doskonale zakonserwowane przez lód. Odkrycie go w Alpach Wschodnich kilkadziesiąt lat temu było dużą sensacją, naszemu przodkowi nadano imię: Ötzi. Na podstawie zdobienia ciała Ötziego stosunkowo łatwo dało się opisać ówczesny sposób i metodę tatuowania. Mężczyzna miał na sobie 61 tatuaży, określono też, że zmarł ponad 5000 lat temu.

Malunki przedstawiające prawdopodobnie osiągnięcia Ötziego znajdowały się na różnych częściach ciała, głównie na obszarach kręgosłupa, kostek i stawów. Co ciekawe, jego tatuaże nie należały tylko do najstarszych form sztuki ciała, ale też miały znaczenie terapeutyczne — takie rozmieszczenie może świadczyć o wczesnej formie akupunktury. Jednakże, bez pełnego kontekstu kulturowego, trudno jest jednoznacznie je zinterpretować¹.

Wielowiekową tradycję mają tatuaże maoryskie, które od dawna zawierają podobne treści i są wykonywane podobnymi metodami. Maorysi są rdzennymi mieszkańcami Nowej Zelandii i potomkami Polinezyjczyków. W ich kulturze niezwykle rolę odgrywa tatuaż, traktowany nie tylko jako dzieło sztuki, lecz także jako sposób opowiadania osobistych historii. Każda z kultur ma swoje obyczaje

1 <https://neba.pl/historia-tatuazy-od-starozytnosci-do-wspolczesnosci-kiedy-powstal-pierwszy-tatuaz/>

przejścia ze świata dzieci do świata dorosłych². U Maorysów jest nim pierwszy tatuaż. Pierwsze wzory nanoszono na ciało wraz z przekroczeniem progu dorosłości. Tatauaż z czasem rozrastał się, wzbogacany był o nowe elementy, nawiązujące do ważnych wydarzeń z życia danego osobnika lub odnoszące się do życzeń i przepowiedni czarowników na przyszłość. Tradycyjnie tylko osoby o stosunkowo wysokim statusie społecznym mogły posiadać tatauaże maori. Ciekawym elementem maoryskiego tatauażu jest towarzysząca mu legenda.

O powstaniu maoryskiego tatauażu opowiada legenda o nowozelandzkim wodzu Mataora. Jego żona, Niwareka, była córką władcy podziemnego królestwa, Uetonga. Kiedy Mataora w napadzie złości uderzył Niwarekę, kobieta uciekła do krainy swojego ojca. Natychmiast żałujący swojej porywczosci wódz wyruszył na poszukiwanie żony. W podziemnym królestwie Uetonga nauczył Mataorę, jak wykonywać moko, czyli tatuaż twarzy, dotąd znany tylko bogom. Gdy wódz powrócił do krainy żywych, przywiódł ze sobą nie tylko Niwarekę, lecz także śmierć oraz maoryskie tatauaże³.

Tatuaż miał zadanie chronienia osoby przed złymi siłami, podkreślania przynależności do grupy społecznej, komunikowania przemyśleń właściciela. Od kwietnia 2025 r. tatuaż zaczął spełniać w Polsce nową funkcję – polityczną. Trudno zliczyć publikacje, które dotyczyły rysunków na ciele kandydata na prezydenta – Karola Nawrockiego. Nawet opiniotwórcze media rozgłaszały plotki o tym, co przedstawiały tatauaże, które z nich zostały usunięte, kto wydał takie dyspozycje.

Od starożytności do współczesności

Najstarsze figuralne tatauaże znaleziono już na mumiach w Egipcie, datowano je na lata 3351–3017 p.n.e. Tatauaże były także powszechne po drugiej stronie Atlantyku w prekolumbijskiej Ameryce Południowej, gdzie odkryto liczne przykłady zdobionych szczątków ludzkich. Nie udało się jednak ustalić pozycji społecznej pochowanych. Odmienny stosunek do tatauażu mieli Rzymianie, którzy malunki na ciele uważali za coś, co nie przystoi obywatelom. Używali ich natomiast do znakowania zbiegłych niewolników, przestępców i najemników. Zapoczątkowali więc niejako zwyczaj tego rodzaju zdobienia w środowisku kryminalnym. Wróćmy jednak do Egiptu. Tatauaże były nad Nilem szczególnie popularne wśród kobiet – pełniły dwie różne, ale uzupełniające się funkcje: ochronną

2 Dla chrześcijan jest to Pierwsza Komunia, dla Żydów – Bar Micwa, dla wielu ludów afrykańskich samodzielne upolowanie pierwszego zwierzęcia.

3 <https://gurutatattoo.pl/tatuaż-maoryski-historia-i-znaczenie-symboli/>

i ozdobną. Wierzono, że rysunki są swego rodzaju amuletami, chronią nosicielkę przed złymi mocami. Miały też przynosić szczęście.

W średniowieczu tatuaże zaczęły pełnić funkcję pamiątkową i informacyjną, były więc w ówczesnym świecie czymś pośrednim między „magnesikiem” a fotografią. W ich treści nie stroniono od wątków religijnych.

Rodzajem tatuażu jest czerwona kropka (bindi), mająca wielowiekową tradycję. Może ona mieć różnorodne znaczenie, począwszy od wskazania stanu cywilnego, poprzez pomoc przy medytacji, ochronę kobiety przez męża, aż do upiększenia. Bywają też inne kolory kropek. Biały oznacza wdowieństwo, czarny ma chronić dzieci przed złymi mocami, a żółty oznacza energię słoneczną.

Tatuaż a religie

Na początku XXI w. większość antropologów nie neguje faktu, iż jednym ze źródeł powstania tatuaży była magia, a więc pierwowzór transcendencji i religii. Z biegiem czasu znakowanie ciała stało się jednak czymś niewłaściwym. Najpierw dotyczyło to kapłanów, a następnie laikatu kilku największych, światowych religii.

Co więcej, z czasem wiele kościołów zaczęło traktować tatuowanie jako czynność grzeszną. Druga i trzecia dekada XXI w. w Polsce to czas przyspieszonej laicyzacji. Dotyczy to w znacznej części młodego pokolenia. Może to zjawisko ma jakiś związek z modą na tatuowanie. Tak przynajmniej sądzi ks. Edmund Szaniawski, egzorcysta zakonu marianów:

Kolejnym ogromnym zagrożeniem duchowym jest tatuowanie ciała i kolczykowanie. W Piśmie Świętym, w Księdze Kapłańskiej, jest zapisany kategoryczny zakaz tatuowania ciała: »Ja jestem Pan. Nie będziesz się tatuował« (Kpl 19, 28). Tatuaże są oszpecaniem ciała człowieka, odzieraniem go z czystości, niewinności, szlachetności. Mają one w sobie element bałwochwalczy i demoniczny. Naruszeniem godności ciała są różne okaleczenia...⁴.

Ponieważ żyjemy w kraju ukształtowanym przez obyczajowość i kulturę chrześcijańską, skoncentrujmy się na tym, jak do tego zjawiska podchodzi księgi święte.

Oddajmy głos kościelnym teologom bądź kapłanom:

Biblia nie wyraża jednoznacznego zakazu posiadania tatuaży. W Starym Testamencie znajdują się wersety, które odradzają praktyki tatuażu związane z pogańskimi obrzędami. Jednakże, interpretacja tych wersetów w kontekście współczesnym wymaga uwzględnienia ich historycznego tła. Ksiądz Wojciech Węgrzyniak, znawca Biblii, podkreśla, że

4 P. Gajkowska, *Satanizacja rzeczywistości*, Nasz Dziennik, 2024-10-05/06, s. M 3.

zakaz tatuaży wynikał głównie z praktyk kultowych w tamtych czasach. Dzisiaj, jeśli tatuaż nie jest antyreligijny, nie jest uznawany za grzech. Mit o tatuażach jako znaku szatana nie ma oparcia w rzeczywistości. Tatuaże istniały od tysięcy lat w różnych kulturach i pełniły różnorakie role społeczne, od wyrazu szacunku po identyfikację członków grupy. W chrześcijaństwie brak jednoznacznego zakazu tatuaży. Tatuaże nie są uznawane za grzech, o ile nie promują przemocy, pornografii czy nie są sprzeczne z wartościami chrześcijańskimi. W Kościele Katolickim brak jednomyślności w kwestii tatuaży. Niektórzy uważają je za profanację ciała, inne osoby za akceptowalną formę sztuki⁵.

W wielu religiach, gdzie istotną rolę odgrywają kapłani, popularne jest zjawisko, że część z nich wygłasza i stara się wprowadzić w życie własne zasady i oceny.

Z kolei wypowiedź ks. Sebastiana Picura, który często zabiera głos na ten temat, ukazuje nie w pełni konsekwentny stosunek Kościoła Katolickiego do tatuowania się:

Odnosząc się do zagadnienia zrobienia tatuażu należy pochylić się nad czterema kwestiami. Pierwsza to motywacja. Dlaczego chcę zrobić tatuaż? Czy chcę przez to wyglądać atrakcyjniej? Czy mój naturalny wygląd nie jest na tyle wartościowy, że muszę go aż w takim stopniu zmieniać? Co mną tak naprawdę kieruje? Może warto w niektórych przypadkach popatrzyć na poczucie własnej wartości i akceptacji samego siebie. Druga sprawa to zdrowie. Każdy organizm jest indywidualny i może w różny sposób reagować na substancje, które są wykorzystywane do robienia tatuażu. U osób z większą wrażliwością organizmu mogą pojawić się problemy zdrowotne, co budzi poważne wątpliwości moralne. Kolejna kwestia to treść wykonanej grafiki. Czy obrazek ma charakter neutralny, np. kwiat, czy jednak zawiera głębsze przesłanie o charakterze religijnym, np. jest to obraz demona? Widzimy tutaj zasadniczą różnicę⁶.

Tatuaż i paragrafy

Najdłuższą nieprzerwaną tradycję w kręgu kultury zachodniej ma chyba tatuowanie w środowisku przestępczym. Tutaj też występuje nietypowe i niespotykane gdzie indziej zjawisko – podział na tatuaże dobrowolne i narzucone. Te pierwsze powstają na życzenie tatuowanego, drugie – pod swoistym przymusem. Oto przykłady symbolicznego języka więziennego pojawiające się najczęściej

5 <https://inkside.pl/czy-tatuaz-to-grzech-kosciol-a-dziary/>

6 <https://pl.aleteia.org/2024/07/20/chrzescijanin-i-tatuaz-wywiad-z-ks-sebastianem-picurem>

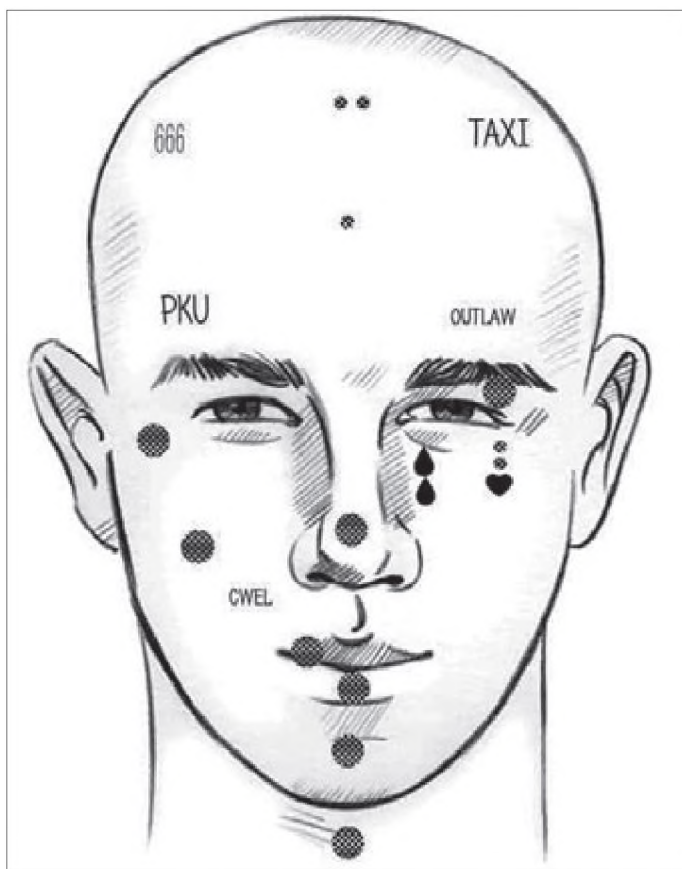
na prawej dłoni pomiędzy kciukiem a palcem wskazującym: kropka – oznacza facha złodziejski; strzałka – doliniarz, złodziej kieszonkowy (serce przebite strzałą – doliniarz); sierp księżyca z gwiazdką lub kropką – nocny złodziej; klucz przekreślony krzyżykiem – włamywacz; kotwica – wydra, złodziej specjalizujący się w wyrywaniu torebek damskich, teczek, saszetek itd. z ręki ofiary; znak dolara – cinkciarz, handlarz obcą walutą. W tym środowisku tatuaż pojawia się nie tylko na dłoni, ale też w innych miejscach. Na ramieniu lub na torsie spotyka się usta przebite sercem – farmazon, oszust. Podobne znaczenie ma wizerunek anioła z głową diabła. Z kolei trupia czaszka z puszczelami oznacza gotowość do wykonania zleceń, z mokrą robotą włącznie. Natomiast twarz przesłonięta w połowie chustką i ręka z rewolwerem wytatuowana na grdyce oznacza nieuchwytnego przestępcę lub tajemniczego bandytę, zaś pojawiające się na ramieniu serce z wbitymi dwoma ostrzami i kropką w środku trzeba odczytać jako ‘człowiek do wynajęcia’. Rysunek węża oznacza, iż jego posiadacz pragnie zemsty, a kiedy nad gadem widnieje korona dowodzi to, że zemsta została wykonana. Bywa, że zemsta dotyczy wielu osób. Wtedy wąż jest opleciony wokół głowy kobiety. Są też symbole, które mają oznaczać zapewnienie, że zemsta na pewno nastąpi. Takie znaczenie ma rysunek ręki zakutej w zerwane kajdany ze sztyltem w dłoni. Inne tatuaże mogą dotyczyć chęci zemsty na tych, którzy doprowadzili do uwięzienia danej osoby. Taki przekaz ma rysunek kata z toporem lub mieczem w jednej ręce i uciętą głowę w drugiej, a obok znajduje się pień katowski. O pierwszeństwie zemsty nad innymi zamierzeniami ma informować róża z kolcami, które są niemą zgodą na cierpienie.

Jedną z istotniejszych funkcji więziennego tatuażu jest jasne oznaczenie więziennej hierarchii. Najprostsze to tzw. pagony. Każda belka oznacza rok, a gwiazdka trzy lata. Major oznacza pięć lat spędzonych za kratami: *Gdy więzień awansuje na pułkownika zwykle musi usunąć stary tatuaż i na tym samym miejscu umieścić już generalski wężyk*⁷. To nie koniec znakowania więziennej hierarchii. Występują w niej elementy wywyższające i poniżające. Kropka na czole, najczęściej pomiędzy brwiami oznacza człowieka znającego tajniki symulacji zaburzeń psychicznych. Ten tatuaż ma informować wtajemniczonych, że mają do czynienia z normalnym człowiekiem, aby uprzedzić nieporozumienia. Kropka za uchem, na nosie i w okolicy prawego oka to cwel. Pięć kropek nad lewym okiem informuje, że to człowiek sprawdzony pięciokrotnie, niezłomny. Ptak w locie to ślad po udanej ucieczce, żeglarska róża wiatrów widnieje na ciele recydywisty, a splecione dłonie z zerwanymi kajdanami oznaczają wspólnotę grypserską.

7 <https://dziary.com/blog/blog-tatuaze-tatuaze-wiezienne-rodzaje-i-znaczenie-7263>.

Cesare Lombroso, Włoch żyjący w XIX w., był jednym z pierwszych badaczy, którzy naukowo zajęli się tatuażami, a szczególnie tymi występującymi w zamkniętych środowiskach, np. kryminalnym. Ciekawe i aktualne są jego uwagi dotyczące pokazywania charakteru przez nosicieli obrazków.

Badanie szczegółowe używanych przez przestępców znaków wykazuje nie tylko rozpowszechnienie niektórych emblematów, ale i specyficznie zbrodniczy ich charakter. Mianowicie w 4 przypadkach ze 162 tatuowania wyraża dokładnie charakter gwałtowny, mściwy lub podległy porywom rozpaczliwym⁸.

Swoista mapa tatuaży środowiska więziennego

Źródło: domena publiczna (dostęp: 5.07.2025)

8 C. Lambroso, *Tatuaż przestępczy*, Gdańsk 2020, s. 29.

Kolczykowanie

Pisząc o komunikatywnej funkcji ozdób ciała, nie można pominąć kolczyków. Kolczykowanie ciała ma podobną historię jak tatuowanie. Osoby, które – według własnych kryteriów – chcą ładnie i modnie wyglądać narażają się na ból, czasem długotrwały. Czas gojenia jest zależny od miejsca przekłucia oraz indywidualnych cech organizmu. W pierwszej fazie gojenia normalne jest odczuwanie dyskomfortu, lekkiego bólu, swędzenia i pieczenia. Często też wydziela się płyn zawierający limfę, który zasychając tworzy suche strupki na biżuterii. Czas gojenia najczęściej przekłuwanych części ciała:

Ucho: *Standard Lobe*⁹ – od 1 do 2 miesięcy, *Tragus* – od 1,5 do 3 miesięcy, *Vertical Tragus* – od 1,5 do 3 miesięcy, *Anti Tragus* – od 1 do 3 miesięcy, *Conch* – od 1,5 do 2 miesięcy, *Industrial* – od 5 do 9 miesięcy, *Forward Helix* – od 2 do 3 miesięcy, *Helix* – od 3 do 6 miesięcy, *Horizontal Lobe* – od 6 do 9 tygodni, *Daith* – od 2 do 3 miesięcy, *Rook* – 1,5 do 2 miesięcy. **Luk brwiowy:** *Standard Eyebrow* – od 1,5 do 3 miesięcy, *Horizontal Eyebrow* – od 1,5 do 2 miesięcy, *Anti Eyebrow* – od 1,5 do 2 miesięcy. **Nos:** *Standard Nostril* – od 1 do 2 miesięcy, *Septum* – od 1,5 do 3 miesięcy, *Bridge* – od 1 do 3 miesięcy, *Vertical Bridge* – od 1,5 do 3 miesięcy, *Nasallang* – od 1,5 do 3 miesięcy. **Warga:** *Standard Labret* – od 1,5 do 2 miesięcy, *Lip Ring* – od 1,5 do 2 miesięcy, *Madonna/Monroe* – od 1,5 do 2 miesięcy, *Horizontal Lips* – od 1,5 do 2 miesięcy, *Lowbrets* – od 1 do 2 miesięcy. **Język:** *Standard Tongue* – od 1 do 3 tygodni, *Double Tongue* – od 2 do 3 tygodni, *Horizontal Tongue* – od 2 do 3 tygodni, *Tongue Web* – od 2 do 3 tygodni, *Venom* – od 2 do 3 tygodni. **Sutki:** od 2 do 4 miesięcy. **Pępek:** od 1 do 6 miesięcy. **Genitalia męskie:** *Ampallang* – ok. 3–6 miesięcy, *Apadravya* – 4–6 miesięcy, *Dydoe* – 4–6 miesięcy, *Hafada* (moszna) – 3–9 miesięcy, *Frenum* – 3 do 5 tygodni, *Prince Albert* – 2 do 4 tygodni. **Genitalia żeńskie:** *Christina* – 3–4 miesięcy, *Isabella* – 2–3 miesięcy, *Łechtaczka* – 4 do 6 tygodni, *Napletek łechtaczki* – 2–3 miesięcy, *Triangle* – 3–4 miesięcy, *Wargi sromowe* – 2–3 miesięcy¹⁰.

Kolczykowanie, inaczej piercing, stał się popularny znacznie później niż tatuaż. Jednak dość szybko zaczął być symbolem przynależności do danej grupy, subkultury, wolności i tożsamości. Nie jest to tylko estetyczny wybór, ale również forma manifestacji i deklaracji, która czasami wiąże się z głębszym przekazem i wyznaczanymi wartościami. Te zasady dotyczą jednak elity kolczykowanych osób, bo znaczna większość ozdabia się nimi ze względów wizerunkowych.

9 Nazwy występujące po miejscu nakłucia to nazwy rodzajów kolczyków.

10 <https://pl.wikipedia.org/wiki/Piercing>.

Różne jest podejście do kolczyków wśród kobiet i mężczyzn. Dla kobiet, noszenie kolczyka w nosie stało się wyrazem ich kobiecości i piękna. W niektórych społecznościach (głównie pozaeuropejskich) kolczyk w nosie był symbolicznym dowodem dojrzwania. Najpopularniejsze jest „septum”, czyli przekłucie między nozdrzami pod przegrodą nosową, gdzie nie ma chrząstki. Symbolizuje ono indywidualność, jest również postrzegane jako duchowe połączenie z boskością. Takie znaczenie miało w kulturach prekolumbijskich. Natomiast wiele plemion afrykańskich tłumaczy „septum” jako przynależność do elity danej wspólnoty. Z kolei tak zakolczykowana Hinduska komunikuje, że jest mężatką. Innym typem piercingu nosa jest „nostril” (w języku angielskim oznacza nozdrze). Nos może być przekłuty w dwojaki sposób. Mogą to być ścianki boczne oraz wspomniana już przegroda.

Niektórzy noszą kolczyki na wargach. Jeśli kolczyk jest wyśrodkowany pokazuje siłę woli, postawę, w której odrzuca się bezsens i broni silnego poczucia siebie. Kolczykowanie niewyśrodkowane robi się po to, by stworzyć coś niezwykle asymetrycznego, dziwaczną niespodziankę, aby podkreślić swoją obecność.

Najbardziej zagorzali zwolennicy kolczykowania zdobią prawie całe ciało. Najpopularniejszy jest jednak piercing uszu, nosa, warg, języka, sutków, brwi, pępka i narządów rodnych. „Ampallang” jest jedną z technik przekłuwania męskich genitaliów. Kolczyk przechodzi poziomo przez żołądź i prowadzi nad cewką moczową. Drugą techniką jest „apadravya”, w której podobnie jak w „ampallangu” kolczyk przechodzi przez żołądź i prowadzi przez środek cewki moczowej, tyle tylko, że pionowo.

Klasyczne przekłucie płatka ucha to „Lobepiercing”. Jak każde inne przekłucie jest dużą ingerencją w ciało i powinno zostać zrobione u profesjonalnego piercera, który zadba o możliwie najbardziej sterylne warunki podczas zabiegu oraz wykona go za pomocą jednorazowej igły. Odpowiednim rodzajem biżuterii zakładanej na początek do „lobepiercingu” jest labret wykonany z tytanu, który musi być dobrany do indywidualnej anatomii klienta. Z kolei „Labiapiercing” to nic innego, jak przebicie warg sromowych mniejszych lub większych; „clitoris piercing” to pionowe lub poziome przekłucie łechtaczki, a w „clitoralhoodpiercingu” kolczyk wiesz się na tzw. kapturku, czyli kawałku skóry nad łechtaczką.

Jak to bywa w kulturze popularnej, niektórzy posiadacze kolczyków chcą nagłośnić swoje hobby. Rolf Bucholz z Niemiec ma łącznie 453 kolczyki i znalazł się w Księdze rekordów Guinnessa. W 2023 r. rekordzistką wśród kobiet była Elaine Davidson. Zapowiadała wtedy, że będzie systematycznie powiększać liczbę kolczyków.

Próby odkodowania

Współcześnie w Polsce nie ma jeszcze stabilnego i zrozumiałego dla większości „alfabetu” związanego z tatuażami. W teorii komunikowania jest czymś normalnym, że – o ile nie przeprowadza się oficjalnej standaryzacji – panuje duża dowolność w stosowaniu i odczytywaniu znaków. Dopiero dłuższe stosowanie tego samego kodu powoduje jego zrozumienie. Takimi cechami charakteryzują się np. wielowiekowe tatuaże u rdzennych mieszkańców Nowej Zelandii. Oto kilka przykładów:

gekon: uznawany za wcielenie Boga i chroniący od choroby oraz wszelkiego nieszczęścia, **delfin:** stanowiący symbol przyjaźni, radości i oddania, **żółw:** który zapewnia osobie zdrowe, długie życie i pozwala na gromadzenie energii życiowej, **rekin:** będący symbolem siły, mocy i wytrwałości, zapewnia ochronę przed wrogami na polu bitwy, **słońce:** wskazujące na nierozzerwalny związek życia i śmierci, obdarza osobę szczęściem, zapewnia sukces i stanowi źródło wewnętrznej energii, **ocean:** reprezentujący siłę, jakiej należy się obawiać, moc, a także wszystko to, co nieznane, **spirala:** która stanowi symbol początku nowego życia, zmiany, odnowy oraz nadziei ¹¹.

Do czasu zwiększonej popularności na tatuaże w znacznej części świata łatwo było odczytać znaczenie kilku podstawowych elementów:

Najpopularniejsze wzory z przesłaniem to: **wilk:** wojownik. Cechowały go siła, mądrość, lojalność i wytrwałość. Ponadto wilki, jako zwierzęta

11 <https://gurutatoo.pl/tatuaz-maoryski-historia-i-znaczenie-symboli/>

stadne, są bardzo opiekuńcze, dbają o dobro całej watahy i łączą ich silne więzy rodzinne, **róża**: symbol przebaczenia i piękna. Chińczycy wierzyli, że ma magiczne moce oraz zapewnia obecność bliskiej osoby i opiekę. Tataż z różą to również symbol tajemnicy. Według niektórych symbolizują wszechświat złożony z pięciu żywiołów i powtarzalność epok. Trzeba również pamiętać, że róża ma kolce. Mimo swojego piękna, może być również ostrzeżeniem, **łapacz snów**: symbol ochronny, który ma odpędzać od nas złe moce i duchy. Oznacza również pozytywną energię, marzenia i wiarę we własne możliwości. Symbolika ukryta jest w wyglądzie wzoru. Koło pokryte jest siecią, która jest odzwierciedleniem rodziny. Łączy się ona z obręczą w ośmiu miejscach, podobnie jak nogi Kobiety Pajaka – jest to symbol więzów rodzinnych. Sama struktura sieci uosabia tkanie marzeń i przyciąga pozytywną energię, która pomaga w ich realizacji, **smok**: w kulturach azjatyckich oznaczają dobro, ochronę i przynoszą pomyślność. Z drugiej strony, smoki zachodu przedstawiane są jako siejące grozę i strach, złe oraz chciwe stworzenia. Tak więc tataż ze smokiem z jednej strony może symbolizować mądrość i odwagę, a z drugiej – wielką moc, siłę i dbałość o własne interesy, **jaskółka**: symbol odrodzenia, nowego początku i nowego życia. Może również oznaczać nadzieję oraz wolność. Wytatuowanie ma przynosić pomyślność i szczęście. Jaskółki to ptaki, które nigdy nie osiadają w jednym miejscu. Całe życie przemierzają się i występują na każdym kontynencie, **Księżyc**: znaczenie tatażu z księżycem jest silnie związane z magią i tajemnicą. Szczególnie popularne są tataże z fazami księżyca, które mogą oznaczać życiowe przemiany, poszukiwanie nadziei i naturę, która zatacza kręgi. Księżyc odbywa również cykl dobowy – rozpoczyna nowy dzień kończąc poprzedni, co również może symbolizować zmiany i natchnienie. Jest on też ściśle związany z symbolem Yin, który w Chinach oznacza pierwiastek kobiecy. Związany jest więc bezpośrednio z macierzyństwem, płodnością oraz oddaniem rodzinie¹².

Jednym ze środowisk, które nie zrezygnowały z tatuowania swoich członków, byli kryminaliści. W tej grupie dowolny rysunek bądź symbol był bardzo często wykonywany za zgodą innych więźniów:

Jeszcze w latach 60. w Polsce by wytatuować sobie wzór w więzieniu należało wykazać się szczególnymi umiejętnościami i ambicją przestępczą. Był to rodzaj nobilitacji: każdy tataż w świecie przestępczym miał znaczenie i niósł konkretny przekaz. Taka »tradycja kryminalistyczna« zanikła i dzisiaj często więźniowie tatuują symbole, których

12 <https://wizaz.pl/piercing-i-tataze/znaczenie-tatazy-najpopularniejsze-wzory-z-przeslaniem-378062-r3/>

znaczeń nie rozumieją. Na tatuaż więzienny składały się różne znaki graficzne oraz ich kombinacje: kropki, litery, cyfry, rysunki. Wyrażały rodzaj przestępstw, szczególne umiejętności, miejsce w hierarchii, cechy osobowościowe, poglądy polityczne, preferencje seksualne i inne. Niektóre tatuaże miały symboliczne znaczenie, obowiązujące niezależnie od miejsca odbywanej kary, inne były ściśle związane z konkretnym więzieniem lub aresztem. Większość wytatuowanych kodów powstała z własnej woli osadzonego, ale są i takie, które zostały wykonane pod przymusem. Miały wtedy za zadanie informować innych więźniów np. o preferencjach seksualnych czy o kryminalnej przeszłości. Niektóre tatuaże bezpośrednio wyrażały swoje znaczenie, inne tworzyły skomplikowany system znaczeniowy. Na przykład głowa diabła była symbolem okrucieństwa, najczęściej pojawiającym się u najbardziej bezwzględnych kryminalistów. Orzeł w locie to godło zakładu karnego we Wrocławiu, wąż owinięty wokół kobiety – znak zemsty za niewierność, symbol planowanej zemsty, a usta – zazwyczaj otwarte i czerwone – były symbolem homoseksualistów. Na szczególną uwagę zasługuje sztylet z okręconym wokół węzłem. Taki znak to złożona przysięga zemsty, zapowiedź planowanego zamachu. W wyniku tego rodzaju zemsty ofiara powinna doznać poważnych obrażeń ciała, włączając niepełnosprawność, lub ulec deformacji twarzy. Taki rodzaj zemsty przysięgało się najczęściej zdrajcom, świadkom koronnym, funkcjonariuszom policji. Zdarzało się, że taką przysięgę złożył skazany z wysokim wyrokiem pozbawienia wolności. W takim przypadku do wypełnienia zemsty w jego imieniu powoływał inną osobę, często odbywającą wyrok w tym samym zakładzie karnym. Niezwykle utrudniało to wówczas ustalenie motywu zbrodni¹³.

Ciekawa jest historia tatuowania wizerunku motyla, ponadto rysunek ten ma zasięg ogólnościowy:

Motyl jest symbolem wolności. Jego symbolika związana jest też z młodością, szerzeniem pokoju i z nadzieją na przyszłość. Motyl jest symbolem znanym na całym świecie, kojarzącym się również z życiem i pięknem. Jest to jednak także symbol pewnej zmiany, której wszyscy podlegamy w toku życia – to symbol przemijania. Nie wszyscy wiedzą, że życie motyla jest krótkie, ale uznajemy je za szczęśliwe, ponieważ może podążać wszędzie gdzie tylko pragnie – jest naprawdę wolny¹⁴.

13 Mirczak K., *Tajemny kod tatuaży*, Newsweek. 2010-07-15, s. 21.

14 <https://www.glamour.pl/artukul/tatuaz-motyl-znaczenie-historia-zdjecia-wzory-i-inspiracje-210315113356>

Ankieta

Wielka popularność tatuaży na początku XXI w. spowodowała, że bardzo istotne stały się pytania dotyczące tego zjawiska. Poniżej zaprezentowane zostaną wyniki przeprowadzonej przez autora ankiety. Udział w niej wzięły 63 osoby w wieku 18–42 lata, które poproszono o odpowiedzi na 20 pytań. Ankieta została skierowana do osób, które miały co najmniej dwa tatuaże. Oczywiście jest, że sondowanie takiej liczby osób nie może dać wyników reprezentatywnych dla danego środowiska, ale wydaje się, że daje już przybliżony obraz zjawiska. Zdecydowano, że w tym miejscu zostaną przedstawione najciekawsze lub najbardziej skrajne wypowiedzi. Oto pytania, na które należało odpowiedzieć:

- 1) *Co powoduje, że ktoś ma ochotę na tatuaż bądź piercing?*
- 2) *Czy każdy tatuaż bądź kolczykowanie jest komunikatem?*
- 3) *Co ma komunikować obraz lub kolczyk?*
- 4) *Czy komunikaty są łatwo odczytywalne przez innych?*
- 5) *Co jest ważniejsze: miejsce czy obraz przedstawiony?*
- 6) *Co jest ważniejsze: moda czy własne przemyślenia?*
- 7) *Czy kwestie tatuażu i piercingu są omawiane w grupie rówieśniczej lub towarzyskiej?*
- 8) *Jaka jest kolejność decyzji: rysunek, miejsce, wielkość, kolor?*
- 9) *Jaka jest moc decyzji: rysunek, miejsce, wielkość, kolor?*
- 10) *Co robić, kiedy stary komunikat jest już nieaktualny?*
- 11) *Czy kolczyki są konkurencją, czy uzupełnieniem tatuaży?*
- 12) *Co jest pierwsze: element graficzny czy umiejscowienie?*
- 13) *Jakie są kryteria elementów graficznych?*
- 14) *Czy miejsce tatuażu ma znaczenie? Jakie?*
- 15) *Czy są miejsca, których nie pokryłabyś tatuażem? Dlaczego?*
- 16) *Jakie korzyści wypływają z posiadania tatuażu?*
- 17) *Czy można powiedzieć, że jest to wyrażanie siebie?*
- 18) *Jeżeli tak, to dlaczego te komunikaty są tak nieczytelne dla innych?*
- 19) *Czy poszczególne elementy muszą mieć ze sobą coś wspólnego?*
- 20) *Czy wymowa poszczególnych elementów tworzy opowieść?*

Oto przykładowe odpowiedzi ankietowanych:

Ad. 1: „Chęć pokazania swojej osobowości lub miłość do tatuaży”, „Moda lub chęć wyrażenia własnego ja”, „Chciałbym, żeby w przyszłości nikt nie mówił, że z czegoś zrezygnowałem, po to, aby zdobyć dobrze płatną pracę”.

Ad. 2: „Nie każdy tatuaż lub kolczykowanie są komunikatem”.

Ad. 3: „Osobowość, pasję, wolność”, „Przynależność do grupy społecznej, charakter osoby, sposób bycia”.

Ad. 4: „Na pewno łatwiej rozumieją je osoby przychylne tatuażom bądź miłośnicy”, „Myślę, że większość ludzi nie zwraca na to uwagi, to zależy od środowiska”.

Ad. 5: „To jest zależne od wielu zmiennych”.

Ad. 6: „Własne przemyślenia. Moda rzadko funkcjonuje w tatuażach, bo każdy ma coś indywidualnego do przekazania, co utożsamia jego bądź jego pomysł na życie”, „Mody są zbyt zmienne”.

Ad. 7: „Są aktualnie na tyle »normalne«, że nie robią wrażenia na innych, żeby o nich rozmawiać, bardziej są kwestią podziwu dla drugiego miłośnika tatuażu, jak spotyka się kogoś pierwszy raz. Ale jest to całkowicie obojętne posiadaczom tatuaży, bo one nie są robione dla innych”, „To są szczególne sytuacje”.

Ad. 8: „Dokładnie taka, lecz kolor jest już passe, pachnie kiczem”, „W moim przypadku owe elementy są zmienne. Nie jestem ortodoksem”.

Ad. 9: „Najważniejszy w tatuażu jest rysunek, chociaż miłośnicy używają terminu »obrazek«”.

Ad. 10: „Nie jestem w stanie odpowiedzieć na to pytanie, bo tatuaże robiłam w wieku świadomym i nie żałuję żadnych – żadnych imion partnerów i dat. Spotkałam osoby, które mają dziwne malunki, pokazujące jakieś wzory indywidualne, które dla każdego wyglądają inaczej, np. dla mnie wzór koleżanki w postaci tatuażu wygląda zamiast oryginalnego wzoru – jak ryba z ziemniakami”, „To temat rzeka. Pamiętajmy o tym, że tatuaże można zmieniać, chociaż w określonym zakresie”.

Ad. 11: „Ani to, ani to. To osobny temat, chociaż czasami jakaś osoba ma obie ozdoby”, „Raz tak, raz nie. Stanowią konkurencję”.

Ad. 12: „Dla mnie ważniejszy jest wzór”, „Kiedyś chciałem zareklamować moje przywiązanie do Tatr. Pozostała mi klatka piersiowa. Wygląda to imponująco”.

Ad. 13: „Za każdym razem inne, czasem przypadkowe”, „Na początku mam pomysł. Potem go konkretyzuje, kolejny etap to selekcja negatywna, gdzie obrazek nie pasuje i jaką ma mieć wielkość”.

Ad. 14: „Każdemu podoba się coś innego. Podobają mi się tatuaże na rękach. Na twarzy i głowie to totalne przegięcie. Ładnie wyglądają tatuaże na łydkach mężczyzn. Osobiście passe są tatuaże na plecach i reszcie niewymienionych miejsc”, „Często przeciwnicy tatuaży śmieją się, że zdobienie nóg jest bez sensu, bo rysunek widać tylko latem. A ja muszę ciągle coś krzyczeć”.

Ad. 15: „To zależy od mojej dziewczyny”, „Chcę się cieszyć i chwalić, więc odpadają miejsca intymne”.

Ad. 16: „Wolność”, „Potwierdzam swoją indywidualność”.

Ad. 17: „Tak. Pod warunkiem, że tatuażysta nie chce wnieść w swą pracę za dużo siebie”.

Ad. 18: „Są nieczytelne dla osób niezwiązanych z tematem tatuażu, czyli nieposiadających oraz hejterów. Dla reszty są czytelne, normalne i niezauważalne”, „Muszę jednak przyznać, że często pomysł na rysunek powstaje w salonie tatuażu”.

Ad. 19: „Nie muszą. Mogą być niezależne od siebie”.

Ad. 20: „Tak. Wszystkie tatuaze mogą stworzyć opowieść o posiadaczu, być pamiątką po ważnych wydarzeniach”, „Tatuaze przypominają seriale telewizyjne. Jedne są ciągłą opowieścią, a inne to każdy odcinek o czymś innym”.

Analiza sondy

Kiedy podda się te odpowiedzi analizie językowej, zastanawia łagodność sformułowań i ich niedoprecyzowanie. Wśród ponad 1100 odpowiedzi (nie wszyscy respondenci odpowiedzieli na wszystkie pytania) nie było praktycznie sformułowań, które brzmiałyby bardzo jednoznacznie i jednocześnie odbiegały od powszechnych opinii na temat tatuażu. Trudno przecież za takie uznać określenia, że rysunek na ciele oznacza poczucie wolności, a takie odpowiedzi były popularne. Nie było też wypowiedzi opisujących, co osoba wytatuowana chciała wyrazić za pomocą poszczególnych rysunków. Podobnie, jak nie było jednoznacznych i stanowczych deklaracji uczynienia ze swego ciała miejsca na dłuższą i logicznie powiązaną opowieść. Śmiem więc postawić tezę, że znaczna większość tatuowanych osób ma do przekazania głównie informację, która może oznaczać: „podążam za modą”.

Zakończenie

Kiedy zaczyna się pojawiać problem powszechności tatuażu, warto znaleźć jak najwięcej powodów aktualnej mody i je opisać. Jednym z nich jest zapewne znaczne obniżenie ceny tych usług. Dawniej na tatuaż mogły sobie pozwolić albo osoby bogate, albo sponsorowane przez innych. Do pierwszej kategorii można zaliczyć możnych tego świata. Wśród nich wymienić możemy kilka osób: Winston Churchill (kotwica), George Orwell, Thomas Edison, Mikołaj II (smok), Theodore Roosevelt (herb), Edward VII, królowa Victoria (pyton)¹⁵. Jeśli weźmiemy pod uwagę obecne ceny tego swoistego hobby, to tatuaż na pewno jest bardziej dostępny. Najtańsze salony życzą sobie 150 zł za godzinę pracy. Są jednak

15 <https://demotywatory.pl/5301940/Tatuaze-nie-sa-wymyslem-ostatnich-lat-siegaja-czasow-starozynnych-i-mogli-pozwolic-sobie-na-nie-tylko-nieliczni>

i takie pracownie, gdzie cennik zaczyna się od 250 zł. Zatem nic dziwnego, że ozdobione ciało może znamionować człowieka zamożnego. Ciekawym zjawiskiem jest też fakt, iż rynek tatuatorski łamie powszechne zasady wolnego rynku. W tym wypadku nie jest tak, jak z innymi usługami czy produktami na rynku, kiedy wraz z ich upowszechnianiem się ceny spadają. Obserwujemy tu zjawisko odwrotne: ceny takich usług rosną. Po prostu obowiązuje inne prawo rynkowe podaży i popytu.

Tatuaże są częścią kultury popularnej, głównie wśród tych osób, gdzie największą wartością jest rozgłos. Oto jeden z najbardziej jaskrawych przykładów kreowania „ważnych” wiadomości:

Stifler niespełna pięć lat temu na swoim ciele wytatował sobie twarz Wojtka Goli. Teraz zdecydował się usunąć twarz współzałożyciela Fame MMA z łydki. Na jego miejscu pojawiła się nowa dziara. Panowie nigdy nie ukrywali, że mają dobrą relację, również po programie. Stifler swój debiut w celebryckich mordobicach zaliczył pod skrzydłami federacji, której właśnie współzałożycielem jest Wojtek Gola. Jakiś czas temu twarz Goli z napisem FAME na czole zagościła na łydce Damiana, bo tak naprawdę ma na imię Stifler. Mówi się, że tatuaże robi się na całe życie... W przypadku Stiflera nic jednak nie trwa wiecznie. Już kilka z nich zniknęło z jego ciała. Zamaskowane zostało m.in. imię jednej z ukochanych celebryty oraz wizerunek Popka. Niestety, tatuaż z Golą również przeszedł już do historii. Tatuaż Wojtka Goli został wykonany niespełna pięć lat temu. Wówczas Stifler nagrał nawet filmik, na którym można zobaczyć, jak zwija się z bólu w trakcie wykonywania tatuażu. Teraz celebryta opublikował w social mediach wideo, na którym pokazał, jak zasłania twarz włodarza Fame MMA... swoim wizerunkiem. Smutne?¹⁶.

To jednak nie koniec nietypowych zastosowań tatuażu. Od kilku lat coraz popularniejsze jest rysowanie na ciele kodów QR. Jest to rodzaj tatuażu zawierającego skanowalny kod QR. Trzeba zwrócić szczególną uwagę na „możliwość skanowania”, ponieważ kod QR w tatuażu musi być możliwy do zeskanowania przez aplikację czytnika kodów QR. W innym przypadku nie pełni swoich funkcji łączenia ciała ze światem cyfrowym. Jest tylko kolejnym rysunkiem na ciele posiadacza, nie nadaje się do praktycznego wykorzystania.

Dość zaskakującym dowodem na rosnącą popularność tatuaży jest zmiana stosunku Ministerstwa Obrony Narodowej oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

16 <https://www.pudelek.pl/koniec-pewnej-epoki-stifler-usunal-tatuaz-z-wojtkiem-gola-7117426218322752a>

i Administracji, które w 2023 zniosły obowiązek kierowania kandydatów do służby z rysunkami na ciele na badania psychiatryczne¹⁷.

O popularności tego zjawiska świadczy fakt, iż gdański portal sporządził listę dziesięciu najlepszych salonów tatuażu w Trójmieście i tak to uzasadniał:

Tatauaże stały się popularną formą wyrazu artystycznego, która pozwala nosić na skórze symbole osobowości, historii czy pasji. Decyzja o wykonaniu tatuażu często wynika z potrzeby podkreślenia własnej tożsamości, upamiętnienia ważnych wydarzeń lub relacji, a czasem po prostu z chęci posiadania ciekawego wzoru, który ozdobi ciało. Kluczowym elementem procesu jest wybór odpowiedniego tatuażysty, który będzie w stanie sprostać oczekiwaniom klienta. (...) Nie mniej istotne jest przestrzeganie zasad higieny w studiu, co zapewnia bezpieczeństwo i komfort podczas zabiegu. (...) W świecie tatuażu trendy zmieniają się dynamicznie, co odzwierciedla różnorodność gustów i inspiracji. Minimalistyczne wzory, często wykonane delikatnymi liniami, cieszą się obecnie ogromną popularnością, podobnie jak realistyczne portrety czy projekty łączące elementy geometryczne i abstrakcyjne. Wiele osób decyduje się na tatuaże inspirowane naturą, motywami etnicznymi lub sztuką współczesną, tworząc unikalne kompozycje odzwierciedlające ich zainteresowania. Dla wielu najważniejsze jest jednak, by tatuaż miał osobiste znaczenie i był zgodny z wizją, co sprawia, że wybór tatuażysty o odpowiednich umiejętnościach i zrozumieniu indywidualnych potrzeb jest kluczowy¹⁸.

Warto też zauważyć, że moda na tatuowanie działa według tych samych zasad psychologicznych, jakie wytworzyły się w krajach Zachodu ponad 60 lat temu. Chodzi o to, że od tamtego czasu zasady modnego wyglądu ustalają młodzi, a dopiero później zjawisko dociera do osób starszych. W Polsce też coraz częściej widuje się osoby w wieku średnim, które noszą tatuaże. Ortodoksi kulturowi mogą więc orzec, że obecna moda na tatuaże to pokłosie rebelii młodzieżowej, która miała miejsce w 1968 r.

17 https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114883,31286931,osoby-z-tatuazami-moga-odetchnac-mswia-juz-nie-bedzie-ich-wysylac.html#do_w=399&do_v=1159&do_st=RS&do_sid=1793&do_a=1793&do_upid=1159_ti&do_utid=31286931&do_uvid=1725806536575&s=BoxOpImg8

18 <https://www.trojmiasto.pl/zdrowie/Ranking-2025-najlepsze-studia-tatuazu-w-Trojmiescie-n198345.html>

Bibliografia

Gajkowska P., *Satanizacja rzeczywistości*, Nasz Dziennik, 2024-10-05/06, s. M 3.

Lombroso C., *Tatuaż przestępcy*, Gdańsk 2020.

Mirczak K., *Tajemny kod tatuaży*, Newsweek. 2010-07-15, s. 21.

Netografia

<https://pl.aleteia.org/2024/07/20/chrzescijanin-i-tatuaz-wywiad-z-ks-sebastianem-picurem>

<https://demotywatory.pl/5301940/Tatuaze-nie-sa-wymyslem-ostatnich-lat-siegaja-czasow-starozytnych-i-mogli-pozwolic-sobie-na-nie-tylko-nieliczni>

<https://dziary.com/blog/blog-tatuaze-tatuaze-wiezienne-rodzaje-i-znaczenie-7263>

<https://neba.pl/historia-tatuaży-od-starozytnosci-do-wspolczesnosci-kiedy-powstal-pierwszy-tatuaz/>

<https://gurutatoo.pl/tatuaz-maoryski-historia-i-znaczenie-symboli/>

<https://inkside.pl/czy-tatuaz-to-grzech-kosciol-a-dziary/>

<https://pl.aleteia.org/2024/07/20/chrzescijanin-i-tatuaz-wywiad-z-ks-sebastianem-picurem>

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Piercing>

<https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114883,31286931,osoby-z-tatuazami-moga-odetchnac-mswia-juz-nie-bedzie-ich-wysylac.html>

<https://wizaz.pl/piercing-i-tatuaze/znaczenie-tatuaży-najpopularniejsze-wzory-z-przeslaniem-378062-r3/>

<https://www.pudelek.pl/koniec-pewnej-epoki-stifler-usunal-tatuaz-z-wojtkiem-gola-7117426218322752a>

<https://www.glamour.pl/arttykul/tatuaz-motyl-znaczenie-historia-zdjecia-wzory-i-inspiracje-210315113356>

<https://www.trojmiasto.pl/wiadomosci/Tatuaz-jak-wskaznik-zamoznosci-spoleczenstwa-n193103.html>